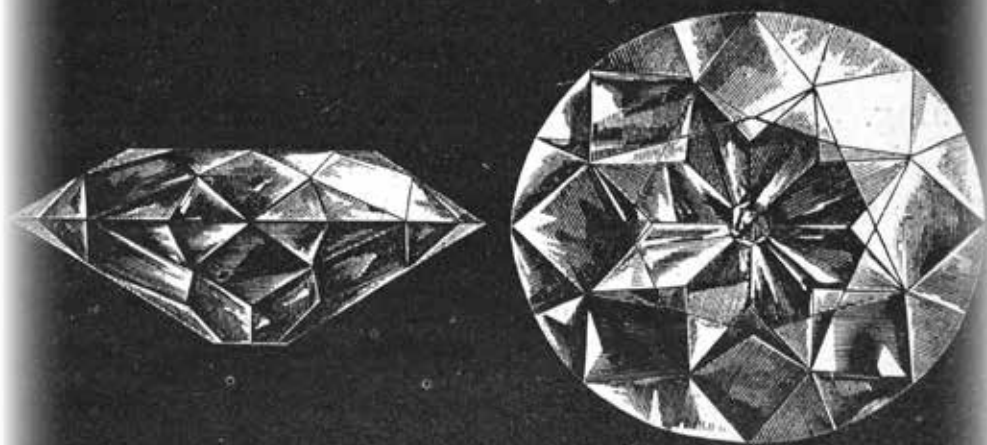

VÄRLDENS DIAMANTER

1884

Världens diamanter
– Återutgivning av text från 1884

av Dr Halfdan Kronström

Redaktör Mikael Jägerbrand

ISBN 978-91-7757-159-9

Copyright © 2016 Mikael Jägerbrand / Virvelvind Förlag, Lysekil.

Den här e-boken ges ut av E-boksbiblioteket Förlag (imprint)

Mer info: www.e-boksbiblioteket.se

Förord

Det finns inte många företeelser som är så sägen-omspunna och värdefulla som diamanter.

I den här e-boken får du läsa en berättelse från 1884 om dåtidens största diamanter och om de allra största och mest produktiva gruvorna runt om i världen.

Det är något magiskt med diamanter som gör att de skapar sägner om förbannelser och dödsfall samtidigt som de är några av världens dyraste föremål.

I den här e-boken får du läsa en berättelse från 1884 om några av Afrikas största gruvor och hur de första diamanterna där upptäcktes.

Du får också läsa om några av världens största och vackraste diamanter.

Textens författare kallar sig "Dr Halfdan Kronström". Men det är en pseudonym för bokförläggaren Karl Fredrik Kruhs (1841–1917).

Världens diamanter år 1884

Den här texten publicerades ursprungligen år 1884 i tidskriften "Undrens värld" med rubriken "Diamantgrufvor och diamanter". Författare till texten är Dr Halfdan Kronström (1841–1917).

De äldsta bekanta diamantrufvorna, de i Indien (Golkonda) och på Borneo, äro numera föga gifvande eller nästan alldeles värdelösa och mestadels också öfvergifna; deras diamanter upphemtades från lösa jordlager på ett par tiotals meter djup under jordytan. Från flera af Brasiliens flodbäddar (i synnerhet i Minas Geraes) hafva sedermera stora hopar af diamanter kommit i handeln; flera tusen kilogram dylika ädelstenar äro derifrån införda till Europa. Men äfven Brasiliens diamantrufvor tyckas gå samma öde till mötes som Indiens, och de diamantskatter, som träffats annorstädes såsom i Ural, Australien och Kalifornien, äro helt obetydliga. Det var derföre i grefvens tid som de rika afrikanska diamanträkten i Transvaal och i trakten af Vaalflodens utlopp i Oranjerfloden upptäcktes.

En jägare och köpman O'Reilly besökte år 1866 i affärer en landtbrukare i det lilla vid Kaplandets norra gräns belägna landet »Gri-

qua-land West». En af landtmannens små flickor lekte med några stenar plockade vid Vaalflodens närliggande strand och en af dessa stenar tilldrog sig O'Reillys uppmärksamhet. Han undrade hvad det kunde vara, som hade en så präktig glans, visade stenen för sin värd och bad att få köpa den. Landtmanen bad honom taga den till skänks, hvilket O'Reilly gjorde med löfte att dela vinsten, om stenen befunnes vara värd något.

Stenen vandrade med sin nye egare till andra trakter och visades för många; slutligen kom den i händerna på en erfaren person, som upptäckte, att det var en diamant. Diamanten skickades sedan till London och fick der ett värde af 500 £ (omkring 9,000 sv. kronor).

Emellertid hade O'Reilly begynt söka efter flera diamanter och han sökte icke förgäfvets. Nyheten härom spriddes och efter någon tid började tusentals förvärfslystna menniskor genomforska de förut vilda ödemarkerna kring Vaalfloden. Förmögenheter skapades hastigt. Tältstäder uppväxte kring stränderna, samfärdsmedel anordnades och en gyllene tid randades för det fattiga landet.

De viktigaste diamantfälten befinna sig i flodsträndernas granskap och oftast i en gammal, numera torrlagd bädd af Vaalfloden; utseendet tyckes visa att diamantstenarne af flodvattnet hitförts från aflägsnare trakter. De ligga inbäddade i grusmassor, som i forna tider, då flodens vattenstånd varit vida högre än nu, aflagrats parallelt med det nuvarande flodloppet.

Men man har äfven genom »torrgräfvning» (dry-diggings) funnit diamanter i öfverflöd på många kilometers afstånd från Vaals stränder. Den första upptäckten af detta slag gjordes af holländaren Tan Wyk, som bodde i en stuga vid vägen till Orange River-fristaten på omkring fyrtio kilometers afstånd från Vaalfloden. Stugans

väggar voro af lera från en närliggande vattenpöl och i dessa väggar råkade Tan Wyk vid ett tillfälle att observera några små blänkande stenbitar, hvilka han genast fann vara diamanter. Han företog sig nu oförtöfvadt en undersökning af pölen och kringliggande trakt. Marken uppgräfdes och genomletades, diamanter vankades ymnigt och platsen är nu den ryktbara fyndorten Du Toits Pan. En närbelägen landt gård Bulfontein blef likaledes en berömd fyndort och båda ställena köptes af London & South African Exploration Company, som bearbetade grufvorna med ofantlig vinst.

Diamantsökandet i flodbädden är mycket besvärligt, emedan stora klippblock och stenar ofta måste undanrödjas, innan det diamantförande gruset kan bringas i vaskträget. Torrgräfningen är deremot mycket lättare: marken är lös och kan lätt bearbetas med hacka och spade. Den uppgräfdä jorden kastas på sorteringsbord, hvarifrån diamanterna utplockas.

I början gräfdes blott smärre gropar i marken, men när man fann, att diamanter kunde fås i de underliggande jordlagren, gräfdes man på djupet och många grufvor äro redan öfver hundra meter djupa. Det är rätt sällsamt att stå vid öfre kanten af en af dessa artificiela kratrar och se ned på de människokräk, som så fikna syssla dernere med sökandet efter skatter. Representanter för nästan alla jordens nationer befinna sig dernere, och om vi ville göra deras närmare bekantskap, skulle vi träffa utlöpare från alla samhällsklasser och yrken.

Den ryktbaraste af torrgrufvorna är den i afbildningen förestälda Kimberley Mine. Liksom andra var den i början utskiftad i stycken, der hvar och en kunde arbeta inom ett visst utmål mot erläggande af skälig betalning. Grufvan är nu 120 meter djup och upptager nära

tre hektarers ytvidd och bearbetas nästan helt och hållet af olika bolag; de kablar man ser korsa hvarandra liksom stommar till någon gigantisk spindelväf, äro bolagens tillhörigheter och utgöra de banor, på hvilka jordmassorna medelst ångkraft uppforslas till grufvans mynning. Ångmaskinerna blefvo nödvändiga, desto djupare man gräfdde ned sig, icke blott för uppforslingen af det som uppgräfdes, utan äfven för bortpumpningen af de vattenmassor, hvilka flöda på djupet.

En af de yppersta af Södra Afrikas alla diamanter är den, som visas i en hithörande bild inbäddad i sin modersten. Den härstammar från Kimberley Mine och förevisades för kort tid sedan i London (1882). Diamanten liknade då ett stycke alun och var stor som en valnöt samt värderades i sitt oslipade tillstånd till 100,000 pund (omkring 1,800,000 sv. kronor).

En diamant lämpar sig naturligtvis icke till smycke förrän han blifvit behörigen slipad och polerad. Fullkomligt felfria, slipade diamanter af »renaste vatten», vägande omkring en gramm (= 5 »karat»), bruka hafva ett handelsvärde af omkring 6,000 sv. kronor. Tyngre diamanter äro sällsynta och betydligt dyrare. Färgade diamanter (röda, gröna, blå) förekomma någon gång och betinga ett högre pris än de ofärgade.

De stora diamanterna på vår jord äro icke många och de flesta hafva en sällsam af åtskilliga romantiska omständigheter genomväfd historia. Mest beryktad är väl den i Golkondas grufvor (år 1550?) hitade Koh-i-noor, »ljusberget». Hinduerna jemföra dess värde med en dags lefnadskostnad för hela verlden, och man har om detta kolstyckes besittning kämpat med större förbittring än om mer än ett af jordens rikaste länder. Indiens mäktigaste furstefamiljer hafva

nästan alltid varit ljusbergets lyckliga egare. Stenens ursprungliga vikt, omkring 100 gram, minskades genom den första slipningen, under Stora Moguls tid, till omkring 38 gram, och denna slipning gjordes ändock så oskickligt, att glansen icke på långt när framträdde till sin fulla fördel. År 1850 då engelsmännen eröfrade Penjab var Koh-i-noor bland det i Lahore eröfrade krigsbytet. Den fördes till England och skänktes af Ostindiska kompaniet till drottning Viktoria. Den nuvarande vigten, 22 gram, blef följd af den omslipning, som verkställdes hos Coster i Amsterdam, ett arbete, som upptog 38 dagar med 12 timmars arbetstid och hvarvid hertigen af Wellington var den, som först lade handen, naturligtvis blott såsom hertiglig slipparamatör. »Pitt» eller »regenten» kallas en af de franska kronjuvelerna, som väger 27 gram och genom sin fulländade slipning och sitt rena vatten anses intaga en af de aldri förnämsta platserna i den sköna diamanterlden. Den *största* för närvarande kända diamanten är dock »Orlov», som prunkar på spetsen af ryska kejsarspiran och hvars vikt utgör 40 gram; den köptes af Katarina II för omkring 1,620,000 sv. kronor samt en pension å 20,000 rubel och ett adelsbref för den ädelmodige säljaren.

Diamanterna äro de mest ljusbrytande och hårdaste af alla bekanta jordiska kroppar; vid slipning och polering af diamanter måste man derföre begagna deras eget pulver att slipa med. Men ehuru en diamanter är så hård, att den ej repas af något annat ämne, så kan den mycket lätt sönderslås med ett lindrigt hammarslag. Hårdheten är enda orsaken till diamanter användning för industriela ändamål, såsom vid glasskärning, vid fina graveringar, stenborrning o. s. v.

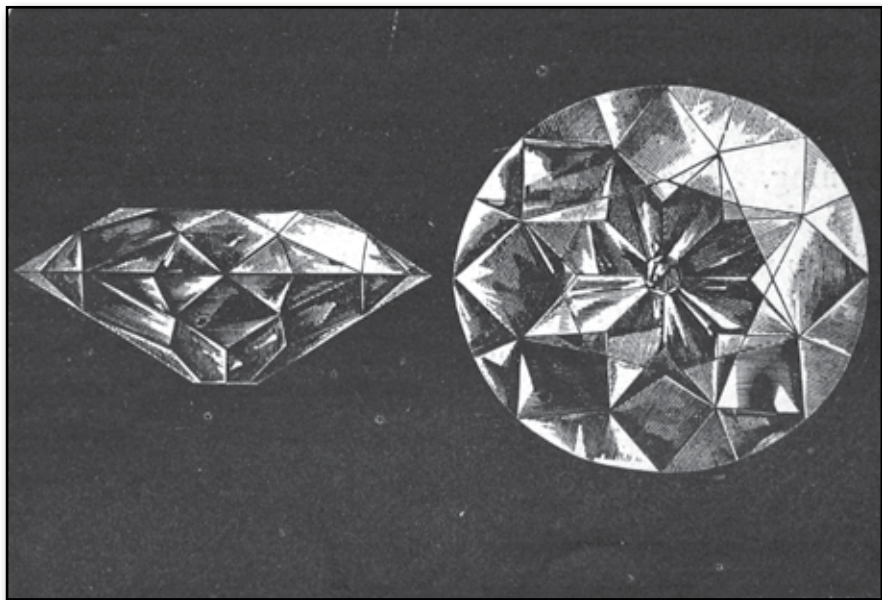
Alla diamanter bestå af rent kristalliseradt kol, som måhända under tidernas lopp blifvit på våta vägen afskildt från vissa organiska

ämnen. Vid upphettning i lufttomt rum förvandlas diamantkolets yta till vanlig grafit; i vanlig luft kan man med hettan från en blåsrörlåga förbränna diamanten till kolsyra. Den enda fast återstod, som då någon gång erhålles, är en högst ringa mängd aska.

Att framställa diamanter på konstgjord väg har länge varit ett fromt önskningsmål. Hannay har gjort ett försök härmed på sådant sätt, att han i ett litet rör af smidt jern, tillslutet i ena änden, inpressat kolvätegas af flera hundra atmosferers tryck, hvarefter det hela upphettats till rödglödning under några timmars tid. Den reaktion, som väntades skola försiggå, skulle följa af jernets egenskap att vid hög temperatur (i likhet med andra metaller) absorbera vätegas, hvars kol borde frigöras. Hannay påstår sig verkligen hafva erhållit små, nästan mikroskopiskt små diamanter! Ingen kan missunna honom dessa håfvor. Hans försök är både svårt att utföra och ganska dyrbart, hvaremot den erhållna produkten d. v. s. de små diamanterna, i fall de verkligen varit diamanter, näppeligen kunna anses värda ett par kronor.

Diamantgrufvan vid Kimberley.

Kohinoor.

Rå diamant i sin modersten.

Diamanter i olika färger på Natural History Museum i London.

Viktiga ord och personer

Coster.

Ett av världens äldsta diamantsliperier. Företaget Coster Diamonds driver både en fabrik och ett museum i Amsterdam.

Drottning Viktoria.

[1819–1901] Brittisk drottning från 1837 till sin död 1901, kejsarinna av Indien från 1876. Var så inflytelserik under sin långa regeringstid att den här perioden i brittisk historia är döpt efter henne.

Hannay, James Ballantyne.

[1855–1931] Skotsk kemist och uppfinnare med över 70 patent. Är mest känd för sina försök att skapa konstgjorda diamanter. Modern forskning har dock visat att han misslyckades, de diamanter som hittades efter Hannays experiment var äkta diamanter.

Hertigen av Wellington.

[1769–1852] Brittisk militär och politiker. Är mest känd för segern över den franske kejsaren Napoleon vid slaget om Waterloo 1815.

Katarina II av Ryssland.

[1729–1796] Rysk kejsarinna från 1762 till sin död. Kallas ofta för Katarina den stora. Katarina var kusin till den svenske kungen Gustav III.

Orlov-diamanten.

En 38 grams diamanter som sedan 1784 sitter i den ryska kejsarliga spiran. Diamanten finns i dag utställd på ett museum i Kreml i Moskva.

Pitt-diamanten.

En 28 grams diamanter som i dag finns utställd på museet Louvren i Paris. Diamanten har suttit i flera franska kungakronor och bars av Napoleon som prydnad på hans svärd. Diamanten har fått sitt namn efter den brittiske guvernören i Madras, Thomas Pitt.

Stora Mogul.

[1618–1707] Den indiske stormogulen Aurangzeb regerade större delen av kontinenten från 1658 till sin död 1707. Han far var Shah Jahan som lät bygga den berömda byggnaden Taj Mahal.

Fler böcker: E-boksforlaget.se

Om du gillar e-böcker om historia så kommer du att gilla utbudet hos E-boksforlaget.se

Det här förlaget är specialiserat på utgivning av äldre texter om arkeologi, resor och biografier.

Alla titlarna går att hitta hos de flesta e-bokhandlare, i iTunes samt på många bibliotek.

Här är några exempel på titlar:

Klassiska deckare

- "Sherlock Holmes: »Gloria Scott»"
- "Sherlock Holmes: Beryllkronan"
- "Sherlock Holmes: De fem apelsinkärnorna"
- "Sherlock Holmes: De rödhårigas förening"
- "Sherlock Holmes: Den avhuggna tummen"
- "Sherlock Holmes: Den blå karbunkeln"
- "Sherlock Holmes: Den försvunna brudgummen"
- "Sherlock Holmes: Den försvunna kapplöpningshästen"
- "Sherlock Holmes: Blodbokarna."
- "Sherlock Holmes: Det spräckliga bandet."
- "Sherlock Holmes: Den grekiske tolken"
- "Sherlock Holmes: Musgraves ritual"
- "Sherlock Holmes: Det gula ansiktet"
- "Sherlock Holmes: Det hemlighetsfulla mordet vid skogssjön"
- "Sherlock Holmes: Den hemlighetsfulla patienten"
- "Sherlock Holmes: Börsmäklarens biträde"
- "Sherlock Holmes: En skandal i Böhmen"
- "Sherlock Holmes: Krymplingen"
- "Sherlock Holmes: Lorden och hans rika amerikanska brud"
- "Sherlock Holmes: Mordet i Reigate"
- "Sherlock Holmes: Tiggaren med den kluvna läppen"

Arkeologi

- "Solgudens yxa och Tors hammare"

- (1899)
- "Hällristningarnas ålder" (1869)
- "Feniciska kolonier i Skandinavien" (1875)
- "Hällristningar på Kinnekulle" (1892)
- "Forntidens perioder" (1892)
- "Hur gamla är hällristningarna?" (1869)
- "Bohusläns bygdeborgar" (1909)
- "Bohuslänska hällristningar" (1879)
- "Fynden i Troja" (1878)
- "Förbindelse mellan Skandinavien och vestra Europa före Kristi födelse" (1889)
- "Svear och götar under folkvandringstiden" (1905)
- "Husaby kyrka" (1899)
- "Hällristningarna i Järrestad" (1881)
- "Nordens fartyg från hednatiden" (1872)
- "Anmärkningar rörande figurteckningar från forntiden" (1842)
- "Grafkistor af klufna och urhålkade stockar" (1894)
- "Den svenske solguden och den svenske Tyr" (1906)
- "Skånska fornminnen" (1853)
- "Ölands fornminnen" (1874)
- "Tors hammare" (1872)
- "Våra fornminnen – vad de lära oss" (1916)
- "Sveriges fasta fornlämningar från hednatiden" (1901)
- "Förstörda fornminnen i Bohuslän år 1924"

Djur & natur

- "Svenska djur i folktron" (1898)

- "Skäggets historia" (1893)
- "Kattens kulturhistoria" (1882)
- "Djurens sömn" (1889)
- "Katten i forntida Egypten" (1889)
- "Ett dygn på månen år 1870"
- "Orkidéernas historia" (1894)
- "Blomsterspråket" (1888)
- "Sveriges hundraser" (1880)
- "Guide till biskötsel" (1885)

Kulturhistoria

- "Midvinterns solfest" (1894)
- "Julen på 1870-talet – Skildringar och illustrationer i svenska tidskrifter"
- "Om julens härkomst" (1899)
- "Julen i Skåne på 1820-talet"
- "Nyaste och tillförlitligaste Drömboken" (1918)
- "1870-talets bästa tips för frisyr och utseende"
- "Lyxens historia" (1870)
- "Gaffelns historia" (1889)
- "Kanalbyggen på planeten Mars" (1888)
- "Vårt solsystem" (1878)

Resor

- "Ett besök i Venedig år 1878"
- "Strandgatan i Visby år 1879"
- "Resa på Dalslands kanal år 1877"
- "Nyköpings slott" (1877)
- "Ett besök i Marstrand år 1882"
- "Min resa i Blekinge och Kalmar år 1854"
- "Resor med luftballong år 1873"

- "Runlejonet i Venedig" (1871)
- "En utflykt på Mälaren år 1871"
- "Skildring af Vestergötland år 1882"
- "Kalmar slotts historia" (1880)
- "Ett besök i Södertälje år 1881"
- "En färd på Donau år 1882"
- "Ringmuren i Visby" (1874)
- "Fredrikstens fästning och Karl XII" (1879)
- "Petras helgedomar" (1921)
- "Ett besök i Boxholm år 1885"
- "Skildring av Riseberga klosterruiner" (1874)
- "Borgholms slottsruin" (1878)
- "Rundtur i södra Frankrike år 1880"
- "Ett besök på Djurgården sommaren 1868"
- "Sigtunas tidiga historia" (1872)
- "Helgeandskyrkan i Visby" (1878)
- "Norrköpings historia" (1871)
- "Ett besök i Waxholm år 1870"
- "Vadstena slott" (1875)
- "Skildring av Island" (1870)
- "Besök på Gripsholms slott år 1895"
- "Ett besök i Rom år 1870"
- "Besök på Helgoland år 1874"
- "Guide till Uppsala år 1875"
- "Kyrkoruinen S:t Katarina i Visby" (1877)
- "Gripsholms slott" (1877)
- "Ett besök i Strängnäs år 1874"
- "Ett besök i Visby år 1906"
- "Bohus fästning" (1869)
- "En resa på Rhen år 1866"
- "Ett besök i Ystad år 1872"

Svensk geografi

- "Märkliga orter i Sverige" (1883)
- "Skildring av Värmland år 1882"
- "Skildring av Dalälven år 1876"
- "Skildring av Ångermanland 1882"
- "Skildring av Bohuslän år 1882"
- "Skildring av Dalsland år 1882"
- "Skildring av Närke år 1882"
- "Skildring av Öland år 1882"
- "Skildring av Stockholm år 1882"
- "Skildring av Västmanland år 1882"
- "Skildring av Härjedalen år 1882"
- "Skildring av Gästrikland år 1882"
- "Skildring av Jämtland år 1882"
- "Skildring av Göteborg år 1882"
- "Skildring av Halland år 1882"
- "Skildring av Blekinge år 1882"
- "Skildring av Gotland år 1882"
- "Skildring av Södermanland år 1882"
- "Skildring av Östergötland år 1882"

Vikingar

- "Vikingatidens Lund och Birka" (1909)
- "Jomsvikingarnas saga" (1888)
- "Fyndet av vikingaskeppet i Gokstad år 1880"
- "Hervars och Hedreks saga" (1888)
- "Carl Larssons Uppsala-tempel" (1908)
- "Sagan om Ragnar Lodbrok och hans söner" (1880)
- "Sverige och vikingafärderna västerut" (1924)